

Dva bratanki

Gyenes Zsuzsa

Október 23–29. között a Közösségfejlesztők Egyesülete 11 szakembere tanulmányúton vett részt Lengyelországban, a CAL közösségfejlesztő szakmai szervezetnél. A tanulmányút 5 napos programja során megismertük fogadó szervezetünket, tevékenységét, szemléletmódját, módszereit – kiemelten foglalkozva a közösségi központokkal (Local Activity Center – CAL), a minőségi szomszédság kezdeményezéssel, a fogyatékkal élők közösségi támogatása programmal, valamint az értékalapú közösségfejlesztés szemléletével és a képesség-tétel mérésének módszerével. Az idő nagyobb részében olyan intézményeket, szervezeteket és programokat látogattunk meg Varsóban, illetve vidéken, amelyek közösségi központként működnek, de egy fél nap erejéig az is belefért a programba, hogy egy nemzetközi konferencián megismerjük Varsó (Jazdów városrész), Bologna és Koppenhága jó gyakorlatait a város(rész)i szintű közösségi bevonásról.

A gazdag szakmai programból a legmeghatározóbbat, a közösségi központok témáját szeretném körüljárni. A CAL-módszerről és -hálózatról többször írtak már e lap hasábjain. A CAL-konceptió lényege az, hogy a helyi kulturális, szociális, oktatási intézmények tevékenységében mind hangsúlyosabban jelenjen meg a közösségi/ közösségfejlesztő szemlélet és módszertan. Ehhez egy két éves képzést kínálnak az átalakulásra vállalkozó intéz-

mények munkatársainak (egy intézményből több munkatárs részvétele szükséges, mert ez ad biztosítékot arra, hogy a változás valóban létrejöhessen). A képzésen kapott feladatok eredményeként az intézmény – jó esetben – közösségi központtá válik, vagyis a képzés végére működése kiegészül közösségi, közösségfejlesztési tevékenységekkel. Erről az intézmény tanúsítványt kap, és részévé válik a CAL-hálózatnak, melynek keretében többek között továbbképzésben vehet részt.

Három, a tanulmányút során megismert közösségi központot szeretnék bemutatni: egy kifejezetten e célra alapítottat, egy kulturális és egy szociális intézményt.

- PACA – „Ahol a dolgok történnek” (Varsó). A Helyi Cselekvéseket Támogató Központ – CAL Egyesület szakmailag úgy tartotta helyesnek, hogy maga is fenntartója, működtetője legyen egy közösségi központnak: így jött létre a PACA 2013-ban. A PACA tehát nem egy közösségfejlesztő folyamat „eredménye” és nem is egy már működő intézményt alakították át. Létrehoztak egy építészeti és szemléletben is nyitott és rugalmas helyet, és „reklámozni” kezdték a lehetőséget: helyi önkéntesek indítottak különböző programokat. A hely természetes módon ad lehetőséget a kötetlen találkozásra és beszélgetésre, melyekből újabb programok születnek. A közösségfejlesztő szemlélet nem csak abban nyilvánul meg, hogy a résztvevők vállaljanak felelősséget csoportjuk alakításáért, és hogy aki itt kap valamit, az keresse meg, ő mit adhat „cserébe”, hanem abban is, hogy az aktívvá vált csoportvezetőket, résztvevőket helyi közösségfejlesztővé képzik, és hogy – a közösségi házi tevékenység mellett – kisebb helyi kezdeményezéseket is támogatnak.
- SURMA központ (Varsó, Ochota városrész). Ez a lakótelepi közösségi ház korábban katonai nyugdíjasklub volt, jelenlegi formájában 1993. óta működik igazgatónővel, Grażyna Gnatowska-val, aki egy olyan közösségi teret álmódott meg, amelynek működtetésébe a he-

lyi lakosság is bekapcsolódik, egy olyan szomszédságot, amelynek tagjai aktívak és kapcsolatban vannak egymással. Ehhez ő maga is folyamatosan tanult (és idővel maga is képzővé vált). A SURMA igazi motorjává vált a helyi cselekvésnek, s kezdeményezőből jellemzően koordinátorra és mentorra vált. Jó példa erre a szomszédságünnep, amely a központi szervezésből egyre inkább átkerült a helyi önkéntesek kezébe, s melynek eredménye az a helyi aktív lakosokból álló csoport, amely – a szomszédságünnepen kívül – a legkülönbözőbb tanfolyamokat és programokat szervezi. A közösségi ház nem csak a helyi lakossággal, hanem helyi intézményekkel is kezdeményezte az együttműködést, így jött létre például partnerség a SURMA és egy helyi iskola, valamint a családsegítő között, melynek keretében munkacsoportokban dolgozva reagálnak a helyi problémákra, illetve dolgoznak az egyes célcsoportokkal: az idősek számára információs kiadványt jelentettek meg, a fiatalok számára az iskolák tornatermeit nyitották meg az iskolaidőn kívüli sporttevékenységre stb. A SURMA mostanáig a kerületi művelődési házhoz tartozott, de a helyi lakosságnak tartott ingyenes programjaival és más tevékenységeivel folyamatosan kilógott a hagyományos művelődési házi tevékenységből, nem volt megjeleníthető a közművelődési statisztikában sem. Ezért a jövőben egy másik intézményhálózat részeként folytatja működését.¹⁹

- Közjóléti központ (Tfuszc). Katarzyna Rostek 11 éve lett a járási szociális intézmény vezetője. Szociális munkásként azt tapasztalta, hogy esetmunkával nem lehet társadalmi változást elérni, ezért fordult a közösségi munka felé, melynek megvalósítására intézményvezetőként nyílt lehetősége. (Azt vallja, hogy ha a társadalom változik, az intézmény(ek)nek is változnia kell.) A közjóléti központ önkormányzati intézmény, melynek rugalmasságához az is hozzájárul, hogy egy általuk kezdeményezett, hátrányos helyzetűeket támogató szomszédsági egyesülettel, s annak társadalmi vállalkozásával szimbiózisban működnek. Az egyes tevékenységek összefonódnak, egymást kiegészítik, erő-

sítik. A közjóléti központ „arca” a PIK Klub (neve a segítség, integráció, kommunikáció szavak kezdőbetűiből áll), a művelődési ház földszintjén bérelt klubhelyiség, egyben kávézó. A klub a kötetlen együttléten kívül programok helyszíneként, valamint az egyes tevékenységek eredményének bemutató és árusító helyeként is szolgál. A közjóléti központ egyik meghatározó tevékenysége a Harmadik Kor Egyeteme (mely az idősek nonformális képzésének Lengyelországban országosan elterjedt módja – jellemzően civil szervezeti formában, a tífuszcival együtt csupán 5 Harmadik Kor Egyeteme működik szociális intézmény részeként). A Harmadik Kor Egyeteme úgy indult, hogy a megrendelőként fellépő idősek számára nem megszervezték az igényelt programokat, képzéseket, hanem abban támogatták őket, hogy azokat ők maguk szervezzék meg. Mára az egyetem tevékenysége az előadásokon és a tanulók által alapított csoportokon, tanulókörökön kívül kirándulásokra, utazásokra, kulturális programok látogatására is kiterjed, s a résztvevő idősek önkéntesként az egyetemen kívüli programokat (pl. iskolai korrepetálás) is indítanak, valamint az egyetem szervezésében és a forrásteremtésben is aktívan közreműködnek. Az értelmes tevékenységnek és az általa szövődött kapcsolatoknak köszönhetően a korábbi 60 helyett ma már csak 30 idősen kell házi gondozást nyújtaniuk. Másik meghatározó tevékenységük a Munkaerő-piaci integrációs klub, melybe az intézménynél a munkanélküliek szociális ellátása iránt érdeklődőket tudják bevonni, s őket csoportba integrálni (pl. munkanélkülivé vált kismamák), számukra képzéseket és egyéb szolgáltatásokat nyújtani. A munkaerő-piaci integrációs klub saját helyiséggel rendelkezik. A tartósan munkanélküliek számára egy védett munkahelyet alakítottak ki, ez a Mézfalu. A Mézfalu egy – a méhek életét megjelenítő, ismeretterjesztő táblákkal is felszerelt – virágoskert és játszótér, melyhez egy képzési program is kapcsolódik, jellemzően iskolás csoportok számára. A kert kialakításában és a képzésekben a Harmadik Kor Egyetemének önkéntesei is részt vettek. A közjóléti központ egy, a gyerekek és családok számára nyitott közösségi teret (és ehhez kapcsolódó közösségi programokat, valamint gyerekjóléti és fejlesztő szolgáltatásokat) is működtet.

¹⁹ Varsóban a városi önkormányzat – a „hagyományos” intézmények. pl. művelődési házak mellett – egy közösségi központ hálózatot is támogat, ennek része a PACA, és ennek lesz része a SURMA központ is.

A közösségi központok bemutatásához hozzá kell tennünk a CAL közösségfejlesztő egyesület aktuális viszonyulását a CAL-projekthez. Korábban az intézményekre, azok tevékenységének közösségivé alakítására fókuszáltak, ma inkább a lakosságra, akiknek mozgalmá megváltoztathatja az intézményeket. A szakemberek képzésében pedig az animátorrá válás felé mozdultak el már korábban (a lengyel szociális animációról, a szociális animátorképzésről szintén volt már szó a Parolában), ma pedig minél több olyan szakembert szeretnének képezni, akik nem csak a gyakorlatban, hanem az elméletben is otthon vannak, illetve képzőként is tudnak működni. Országos szinten 60 ilyen szakemberrel tudnak jelenleg együtt dolgozni.

Sokat láttunk és tapasztaltunk, de nem csak szakmailag gazdagodtunk, mert a szakmai programhoz kulturális és kulináris élmények is tartoztak. Długosiodło járásban az egyik faluban sóval és kenyérral vártak, majd lengyel dalokkal fogadtak és kemencés házi (zsíros) kenyérral vendégeltek meg minket a helyi egyesület népviseletbe öltözött asszonyai, a másik faluban a Háziasszonyok Egyesülete főzte az ebédünket helyben szedett gombákból a hagyományos gombóccal, a harmadik faluban a helyi gyógynövényeket, másnap Tłuszcz városban a környék mézeit ismertük meg. Varsóban egy társadalmi vállalkozás megváltozott munkaképességűeket foglalkoztató étkezdéjében ettük a káposztalevest. (Az esti szabad időben a varsói közösségi turisztáskodás sem maradt el az – újjáépített – Óvárosban tett sétákkal, a Szovjetunió ajándéka-ként a város fölé magasodó Kultúra és Tudomány Palotája tetejéről szétnézéssel, a – nem feltétlenül lengyel – éttermekkel és sörözőkkel.)

Végezetül egy személyes vallomás: Korábban része volt az életemnek a nemzetközi munka: tanulmányutak, projekttalálkozók, együttgondolkodás és együttműködés, a hétköznapiéltől eltérő, intenzív munkahelyzetek és együttlétek közeli és távoli kollégákkal – egyre jobban hiányzott ez az élmény és inspiráció. Megkaptam – és többet is. A többletet Lengyelország adta – és a magyar kollégák. Lengyelország, mert szerettem németekkel, osztrákokkal, angolokkal, írekkel, olaszokkal, sőt szlovénekkal és románokkal is dolgozni nemzetközi együttműködésekben, de sosem éreztem ennyire közelinek, a magyarországihoz hasonlóan a szociokulturális és a szakmai közeget, mint most, Lengyelországban. A kollégák, mert azon kívül, hogy szakmailag is nagyon hasznosak voltak a közös tapasztalatok és beszélgetések, a lelkeket is feltöltöttem. Ha ugyanis kollégának azokat nevezzük, akikkel azonos a szakmai identitásunk, hasonlóan gondolkodunk, és egy nyelvet beszélünk, akkor be kell látnunk, hogy a mindennapi munkában jórészt „egyszemélyes intézmények” vagyunk, közösségfejlesztő kollégák nélkül. Ritka az olyan alkalom, mint ez a tanulmányút, amikor hosszabban együtt lehetünk, és egymásból erőt meríthetünk – a hétköznapiak folytatásához.

A Parolában korábban megjelent írások a CAL-ról:

2003/3. szám:

- Helyi cselekvést támogató központ Lengyelországban (CAL)
- http://www.kka.hu/Kozossegi_Adattar/parola.ar.nsf/b84c8c861998671e8525670c00815721/9635d8294420694bc1256df6005739b0?OpenDocument#TARTALOM%20%2F%20CONTENTS
- Vercseg Ilona: Közösségfejlesztés Közép-Kelet Európában
- Péterfi Ferenc: Az East-East program összefoglalása.

http://www.adattar.net/parola/?page_id=18

Bohdan Skrzypczak: Aktív és tanulóközösség - a gyakorlattól az elméletig

Közösség konferencia az aktív állampolgárságról
2007/1-2. szám.

http://www.adattar.net/parola/?page_id=18

Vercseg Ilona: Társadalmi tanulás – közösségi tanulás,
2013/4. szám.

http://www.adattar.net/parola/?page_id=18